

IMPERIUM NATURAE.

DEUM *sempiternum, immensum, omniscium, omnipotentem* exper-
gefactus a tergo transeuntem vidi et obstupui! Legi aliquot Ejus *ve-*
stigia per creata rerum, in quibus omnibus, etiam in minimis ut fe-
re nullis, quae Vis! quanta Sapientia! quam inextricabilis Perfectio!
Oblervavi *Animalia* inniti vegetabilibus, *Vegetabilia* terretribus,
Terrestria telluri; *Tellurem* dein ordine inconcusso volvi circum So-
lem, a quo vitam mutuatur; *Solem* demum circa axin gyrari cum re-
liquis *Astris*, systemaque *Siderum*, spatio et numero non definien-
dum, mediante motu in vacuo nihilo suspensum teneri ab incompre-
hensibili *Movente primo*, ENTE ENTIUM (a), *Causa Causarum*, *Cu-*
stode Rectoreque universi, *mundani hujus operis Domino et Artifice*.
Vis illud FATUM vocare, non errabis, est ex quo suspensa sunt omnia.
Vis illud NATURAM vocare, non errabis, est ex quo nata sunt omnia.
Vis illud PROVIDENTIAM vocare, recte dices, est cujus consilio mun-
duus actus suos explicat (b); *Totus est SENSUS, totus VISUS, totus*
AUDITUS, totus ANIMAE, totus ANIMI, totus SUI; *Hujus extera in-*
dagare non capit humanae conjectura mentis (c); *NUMEN esse credi*
par est, aeternum, immensum, neque genitum, neque creatum (d).
Hoc sine quo nihil est, quod totum hoc fundavit et condidit, quodque
oculos nostros et implet et effugit, cogitatione tantum visendum est;
in sanctiore enim secessu Majeestas tanta delituit, nec ulli dat aditum
nisi animo (e).

MUNDUS complectitur omnia sub Jove, quae in notitiam nostram per-
sensus cadere possunt; sunt haec *Astra*, *Elementa*, *Tellusque* inenar-
rabili velocitate circumacta; *horum inoffensam velocitatem procedere*
videmus aeternae legis impexio, nec esse temere errantis hunc ordinem,
neque quae temere coiverunt tanta arte pendere, ut terrarum gravis-
simum pondus sedeat (quasi) *inmotum, et circum se properantis coeli*
fugam spectet (f).

ASTRA sunt remotissima corpora lucida, quae gyranur motu perpe-
tuo; sunt haec aut SIDERA, propria luce radiantia, ut *Sol*, remotio-
resque *Stellae fixae*; aut PLANETAE, a sideribus lucem mutuantes,
quorum primarii Solares: *Saturnus, Jupiter, Mars, Tellus, Venus,*
Mercurius; secundarii, obsecundantes Planetis, ut *Luna Telluri*, alii-
que;

A 2

(a) *Aristoteli.* (b) *Senec. quaest. II. 45.* hoc respectu, sed caute, ne effectus
sumatur pro causa. (c) *Exod. XX. 4.* (d) *Plin. Natur. II. t. 7.*
(e) *Senec. VII. 31.* (f) *Senec. I. 1.*

que; nec posse sine Custode tantum opus stare, nec hunc Siderum discursum fortuiti impetus esse, nam quae casus incitat saepe turbari et cito arietare debent (g).

ELEMENTA sunt corpora simplicissima, atmosphaeram Planetarum constituentia, spatia inter Altra forte replentia:

IGNIS	lucidus,	resiliens,	calidus,	evolans,	vivificans.
AER	pellucidus,	elasticus,	siccus,	obvolans,	generans.
AQUA	diaphana,	fluida,	humida,	tranans,	concipiens.
TERRA	opaca,	fixa,	frigida,	quiescens,	sterilis.

Sic tota hujus Mundi concordia ex discordibus constat (h).

TELLUS est globus planetarius, horis 24 rotatus, circum Solem quotannis in orbem actus, *Elementorum* atmosphaera obvelatus, rerum *Naturalium* stupendo cortice tectus, cujus cognoscendae superficiei studemus. Globus hic terraqueus est, cujus depressiorem partem Aquae inundant et Mare lente coarctandum; elatiorem vero aquae fugiunt sensim dilatandam in *Continentem* siccam et habitabilem. Haec Aquarum halitu, vi Aëris in *nubes* acto, irroratur, ut summi montes perennique nive Alpini *Scaturigines* in *Fluvios* perennes concurrentes eamque permeantes potum terrestri cibo addant in alimentum incolarum, dum *Venti* motum excitant *Ignis* calore vivificatis corporibus. *Omnium Elementorum alterni recursus sunt; quicquid alteri perit, in alterum transit; alternae sunt vices rerum* (i).

NATURA lex immutabilis DEI, qua res est id, quod est, et agit, quod agere iussa est (*Helmont.*); Haec opifex rerum, sui juris, docta a nullo edocta, factus non facit; clam operatur; quod commodissimum in omnibus suis operationibus sequitur; nihil frustra, nihilque supervacaneum agit, dat singulis singula et omnibus omnia; Consuetudinem solam ardet. *Omnia adjuvabunt Naturam, ut Naturae opera peragantur* (k).

NATURALIA sunt corpora cuncta Creatoris manu composita, Tellurem constituentia, in REGNA NATURAE tria divisa, quorum limites concurrunt in Zoophytis.

LAPIDES corpora *congesta*, nec viva, nec sentientia.

VEGETABILIA corpora *organisata* et *viva*, non sentientia.

ANIMALIA corpora *organisata* et *viva*, et *sentientia*, sponteque se moventia.

Non ad unam Natura formam opus suum praestat, sed in ipsa varietate se jaetat (l). Ideoque ex aliis alias reparat natura *figu-*

(g) Seneca.

(h) *Helmontii* definitio.
(l) Senec. VII. 27.

(i) Senec. III. 10.

(k) Senec. III. 29.

figuras, non uno contenta tenore valet, sed immutatas gaudet habere vires.

REGNA Naturae, Planetam Telluris constituentia, ideoque tria sunt:

LAPIDEUM rude inhabitat interiora; a Salibus in Terris generatur; temere miscetur; casu modificatur.

VEGETABILE vivens superficiem vestit, Radiculis bibulis terrena haurit; Foliis obvolitantibus aetherea respirat; calida metamorphosi declaratur in festivales Nuptias, generantes dispergenda intra praescriptas stationes Semina.

ANIMALE sentiens exteriora ornat; voluntarie movetur; respirat; ova generat; pellitur irata Fame, lacta Venere, moestoque Dolore; praedando coërcet Vegetabilia Popularesque, ut omnium proportio perennet.

HOMO sapiens, creatorum operum perfectissimum, ultimum et summum, in Telluris Cortice, Majestatis Divinae stupendis indiciis oblecto, constitutus, secundum sensus judicans artificium, admirans pulchritudinem, veneraturus Auctorem. Retrogrediendo per generationes multiplicatas videt *Creatorem*; Progrediendo per conservationem multiplicandam videt *Naturam*; ad utrumque invitant Pulchritudo, Mechanismus, Nexus, Fines, Commoda. Hic omnipotentia Divina nobilitat Terras in Vegetabilia; Vegetabilia in Animalia; haec demum in Hominem, qui sapientiae radios reflectet versus majestatem radiantem duplicata luce. *Sic totus Mundus gloria divina plenus est (m), dum omnia creata opera Deum glorificant per hominem (n), qui ex inerti humo, Dei manu vivificata, contemplatur auctoris sui Majestatem ex fine creationis, dignus hospes constitutus, Summi Entis praeco. Haec contemplatio Naturae evadit voluptatis coelestis vestibulum, cujus particeps Animus in luce obambulat et tanquam in terrestri coelo vitam degit (o); Nec pietas adversus DEUM, nec quanta huic gratia debeatur, sine explicatione Naturae intelligi potest; Homo enim ortus est ad contemplandum DEUM, et Naturae contemplatio est ad Dei admirationem proxima et apertissima via (p).*

SAPIENTIA, divinae particula aurae, summum est attributum Hominis Sapientis, haec juste judicat de iis, quae sensus sistunt, hi vero sistunt res mere naturales circumstantes; Primus tum Sapientiae gradus est res ipsas nosse. Notitia consistit in vera *Idea* objectorum, qua

A 3

familia

(m) *Esa. VI. 4.* (n) *David Ps. CXVIII.* (o) *Að. Holm.* (p) *Cicero.* At mortuo Marco Aurelio milites creabantur imperatores, qui proprium nomen vix exarare noverant, doctosque pro pigris habebant, literis relictis solis Monachis intra sua claustra; hi naturae contemplationem nauci faciebant,

similia a dissimilibus distinguuntur *Notis* propriis, a Creatore rebus inscriptis; hanc notitiam ut cum aliis communicet, *Nomina* propria, non confundenda, singulis diversis imponat; *Nomina* enim si pereunt, perit et rerum cognitio. Haec literae elementaque erunt, quibus destitutus nemo naturam legerit; quum *ignorato genere proprio, nulla descriptio, quamvis accurate tradita, certum demonstrat, sed plerumque fallat* (q).

METHODUS, anima Scientiae, indigitat, primo intuitu, quodeunque Corpus naturale, ut hoc corpus dicat proprium suum Nomen, et hoc nomen quaecunque de nominato corpore beneficio seculi innuere, ut sic in summa confusione rerum apparenti, summus conspiciatur Naturae ordo. Systema apte quinquies tantum subdividitur: sic

<i>Classis,</i>	<i>Ordo,</i>	<i>Genus,</i>	<i>Species, Varietas.</i>
<i>Genus summum,</i>	<i>G. intermedium,</i>	<i>G. proximum,</i>	<i>Species, Individuum.</i>
<i>Provinciae,</i>	<i>Territoria,</i>	<i>Paroeciae,</i>	<i>Pagi, Domicilium.</i>
<i>Legiones,</i>	<i>Cohortes,</i>	<i>Manipuli,</i>	<i>Contubernia, Miles.</i>

Nisi enim in ordines redigantur, et veluti in castrorum acies distribuuntur, tumultu et fluctuatione omnia perturbari necesse est (r).

NOMINA respondeant Methodo Systematicae; sint itaque

Nomina Classium, Ordinum, Generum, Specierum, Varietatum, Character Classium, Ordinum, Generum, Specierum Varietatumque Differentiae; nam nomina nosse oportet, qui rem scire velit, *confusis enim nominibus omnia confundi necesse est* (s).

Primi itaque hominis actio, in aurea ista aetate, erat inspectio Creaturarum, et, secundum Genera, impositio Nominum Specierum.

SCIENTIA Naturae innitur Cognitioni Naturalium Methodicae et Nomenclaturae Systematicae tanquam filo ariadneo, secundum quod Naturae maeandros unice tutoque permeare liceat; in his *Classis* et *Ordo* est Sapientiae, *Genus* et *Species* Naturae opus; omnis vera cognitio est *Specialis*, solida autem *Generalis*.

Ordo alius struentis est, alius est inhabitantis. Creator incipit a simplicissimis elementis Terreis, per Lapidem, Vegetabilia, Animalia, in Hominem desinit. Homo autem incipiat a se ipso, desinat in terram. Auctor Systematis a particularibus ad universalia adscendat;

Doctor

bant, dein ut imperscrutabilem adspernabantur, mox ejus cultores uti magos prosequerentur, a quo tempore verbum Dei naturale et revelatum contraria judicabantur, quo errore etiamnum multi excoecati sancta simplicitate titubant. *Subm ael. Nidros. 1763.* (q) *Caesalpinus.* (r) *Caesalpinus.* (s) *Caesalpinus.*

Doct̄or vero contra a generalibus ad specialia descendat. Fontes enim concurrunt in rivos, hi in fluvios; adscendat autem nauta, quousque poterit, nec tamen fontium ultimas origines attigerit. Data distincta rerum cognitione, ulterius penetrandum in Specialissimas Proprietates, Phaenomena, Myſteria, Dotes, Vires, Usus; Naturalis quum Scientia trium regnorum Fundamentum sit omnis Diaetae, Medicinae, Oeconomiae tam privatae, quam ipsius naturae. *Felices agricolae bona si sua norint!*

Omnes res creatae sunt divinae sapientiae et potentiae testes, divitiae felicitatis humanae; ex harum usu *bonitas* Creatoris; ex pulchritudine *Sapientia* Domini; ex oeconomia in *Conservatione, Proportionatione, Renovatiane*, potentia *Majestatis* elucet. Earum itaque indagatio ab hominibus sibi relictis semper aestimata; a vere eruditis et sapientibus semper exulta; male doct̄is et barbaris semper inimica fuit.

A 4

RE-

Narrabo mirabilia Tua DOMINE,
Et virtutem Terribilium Tuorum dicant generationes.

David.
